

אור לישרים

שהוא אומר (ספרא 'צו' פרשה ד; בבלי זבחים קגא), שעולת הקדש אין עורה לכוהנים, וכפירושו של רבי חייא בר יוסף (בבלי שם) שעולת הקדש היא עולה הבאה ממותרות הקורבנות. ובברייתא אחרת (שבבבלי שם) שנינו: "שישה לנדבה - פרט לעולה הבאה מן המותרות, שלא יהו כוהנים זכאים בעורה; דברי רבי יהודה. אמר לו רבי שמעון: אם כן, ביטלת מדרשו של יהודע הכוהן". רבי יהודה פירש את המשנה: "שישה לנדבה - נדבה מה היו עושים בה? לוקחים בה עולות, הבשר לשם והעורות לכוהנים", שלא נאמרה על עולה הבאה מן המותרות.

רבי יהודה לא שנה את מדרשו של יהודע כוהן גדול "זה הכלל: כל שהוא בא משם חטא ומשם אשמה - ילקח בו עולות, הבשר לשם והעורות לכוהנים" בקשר עם משנת שקלים זו, אלא שנה כלל זה במקום אחר והציע אותו בלשון: "זה הכלל: כל שהוא בא משם חטא ומשם אשמה - מותרו נדבה", כמשנת שקלים ב,ה המונה שישה קורבנות שמותריהם נדבה ואינם נופלים לשופרות של נדבה. ועל כן אמר לו רבי שמעון: "אם כן, ביטלת מדרשו של יהודע הכוהן". לרבי יהודה, עולה הבאה מן המותרות אין הכוהנים זכאים בעורה, ומשנת שקלים ו,ו שלא כרבי יהודה.

סתם משנת שקלים ו,ו שהסמיכה לפירושה של "נדבה" של המשנה: "זה מדרש דרש יהודע כוהן גדול... זה הכלל: כל שהוא בא משם חטא ומשם אשמה - ילקח בו עולות, הבשר לשם והעורות לכוהנים", קרוב שהיא משנת רבי שמעון החולק על רבי יהודה בברייתא שבזבחים שם, אבל רבי יהודה לא שנה במשנה זו מדרש זה ולא שנה כללו בלשון זה אלא בלשון: "כל שהוא בא משם חטא ומשם אשמה - מותרו נדבה". הרי שעיקרה של כל הלכה זו שבמשנת שקלים ו,ו שנוי במחלוקת ("תרביץ" ז, עמודים 143-147).

בתוספתא שקלים ג,ח שנו: האומר: "מנה זו לנדבה", "סלע זו לנדבה" - מביא ונותן לשופר של נדבה. כוהנים מקלחים אותם ולוקחים בהם עולות, הבשר לשם והעורות של כוהנים.

הלכה ח זו חולקת על הלכה ז שפירשה "שישה לנדבה" כנגד עולה הבאה מששת המותרות, ומי ששנה זו לא שנה זו. התנא האחד, רבי יהודה, שנה: "שישה לנדבה - האומר: 'מנה זו לנדבה'... - מביא ונותן לשופר של נדבה... הבשר לשם והעורות של כוהנים". והתנא השני, כנראה רבי שמעון, שנה: "שישה לנדבה - כנגד מותר חטאות... ומותר קורבן נזיר ומצורע" ("תרביץ" ז, עמודים 146-147).

הלכה ח זו היא של תנא אחר, כרבי אלעזר (ספרא 'ויקרא' דיבורא דנדבה פרשה ה) ורבי יהודה (לדעת רבי חייא בר יוסף בבבלי זבחים קגא) החולקים על משנתנו וסוברים שמותר

ציבור ולדמי אילים של אשם גזילות ואשם מעילות ולדמי כבשים של אשם נזיר ואשם מצורע ולדמי שעירים של חטאות ציבור של רגלים, שאם אבדו הקורבנות הללו ונמצאו לאחר שהוקרבו אחרים תחתיהם, ירעו עד שיפול בהם מום ויפדו, ודמיהם ניתנים בשופרות הללו. השופר החמישי נועד לדמי מותרות - מעות שהופרשו לצורך הקרבת קורבן ונותר מהן לאחר שנקנה הקורבן. השופר השישי נועד למעה - קלבון שמוסיפים כששוקלים שקלים).

ושמואל אמר: כנגד מותר חטאת ומותר אשם (אשם גזילות ואשם מעילות) ומותר אשם נזיר (שנטמא במת בתוך ימי נזירותו) ומותר אשם מצורע (שנרפא מצרעתו ונטהר) ומותר מנחת חוטא (שחטא בשבועת העדות או בשבועת ביטוי או בטומאת מקדש וקודשיו, אם דל הוא) ומותר עשירית האיפה של כוהן גדול (מנחת חביתין). ורבי אושעיא אמר: כנגד מותר חטאת ומותר אשם ומותר אשם נזיר ומותר אשם מצורע ומותר קינים ומותר מנחת חוטא.

בבבלי הובאו דבריהם של שישה אמוראים שאמרו כנגד מי תיקנו שישה שופרות לנדבה, ובירושלמי הובאו דבריהם של ארבעה אמוראים.

דבריהם של חזקיה ושל רבי יוחנן בבבלי הם כדבריהם בירושלמי, אך בירושלמי אין הטעם שבבבלי "כדי ש..." (בבבלי פירשו את טעמו של רבי יוחנן: "כדי שלא יתעפשו המעות", אך מלשון הירושלמי משמע שפירשו את דבריו כפשוטם). דברי זעירי בבבלי הם כדברי בר פדא בירושלמי. דברי בר פדא בבבלי אינם כדבריו בירושלמי.

דברי שמואל בבבלי אינם שווים בכל לדבריו בירושלמי (בירושלמי נמנו בדבריו של שמואל המותרות שנזכרו במשנה שקלים ב,ה, אבל לא כן בבבלי). דברי רבי אושעיא בבבלי אינם בירושלמי (רבי אושעיא מנה את המותרות שנזכרו במשנה שקלים ב,ה, אלא שכלל את מותרות הקינים יחד, ופירט את מותרות האשמות כשמואל בבבלי, ופירש "עשירית האיפה" שבמשנה שם שהיא מנחת חוטא כרבי יוחנן בירושלמי לעיל ב,ה).

שום אמורא מהאמוראים בבבלי ובירושלמי שנתנו טעם לשישה שופרות לנדבה כנגד שישה מותרות לא מנה את המותרות כמו בתוספתא.

שישה לנדבה

שנינו בספרא 'ויקרא' דיבורא דנדבה פרשה ה, שלרבי אלעזר מותרות הקורבנות באים עולות נדבה של יחיד, ולחכמים מותרות הקורבנות נופלים לשופרות של נדבה ובאים עולות נדבה של ציבור. רבי אלעזר אינו מפרש "שישה לנדבה" של המשנה כרבי אושעיא ושמואל והתוספתא (שקלים ג,ז), שהם כנגד מותרות הקורבנות, אלא כרבי יוחנן: "על ידי שהנדבה מרובה ריבו לה שופרות הרבה", זאת אומרת: נדבה ממש, אבל מותרות הקורבנות אינם נופלים לשופרות של נדבה. וקרובה לדעתו של רבי אלעזר היא גם דעתו של רבי יהודה,